

**SOCIAL- OCH
HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS
BETÄNKANDE 21/2014 rd**

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 7 § i barnbidragslagen

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 30 september 2014 regeringens proposition med förslag till lag om ändring av 7 § i barnbidragslagen (RP 165/2014 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning.

Utlåtande

I enlighet med riksdagens beslut har grundlagsutskottet lämnat utlåtande (GrUU 32/2014 rd)

om ärendet. Utlåtandet återges efter betänkandet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Liisa Holopainen, social- och hälsovårdsministeriet
- jurist Henna Huhtamäki, Folkpensionsanstalten.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslår regeringen att 7 § om barnbidragets belopp ändras i barnbidragslagen. I rambeslutet om statsfinanserna 2015—2018 ingår det en besparing i barnbidraget som en del av utgiftsbesparingarna i statsfinanserna. Statens utgifter minskar därmed med 110 miljoner euro. Besparingen i barnbidragen ska verkställas genom att barnbidraget på alla nivåer sänks med 8,1 procent. Sänkningen ska inte gälla barnbidragets ensamförsörjartillägg.

Sänkningen av barnbidraget påverkar inte den ekonomiska situationen för familjer som får utkomststöd, eftersom barnbidraget vid uträkningen av utkomststödet beaktas som inkomst som påverkar storleken på stödet.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2015 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2015.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Sammantaget sett anser utskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. På grund av det

försämrade statsfinansiella läget vill regeringen generera besparingar i utgifterna. Propositionen grundar sig på rambeslutet för 2012—2018 där det sparas in på barnbidragen. Resultatet är att statens utgifter minskar med 110 miljoner euro. Regeringen föreslår att alla nivåer av barnbidraget sänks med 8,1 procent. I motiveringen presenteras en procentuell uppskattning av i vilken mån förslaget påverkar barnfattigdomen och familjernas disponibla inkomster. De negativa konsekvenserna är störst i familjer med ensamföräldrar och familjer med många barn, enligt motiveringen. Det är positivt att sänkningen inte gäller höjningen för ensamförsörjare, menar utskottet.

Samtidigt föreslår regeringen (RP 122/2014 rd) att ett barnavdrag införs i inkomstbeskattningen för en övergångsperiod 2015—2017. Avdraget är 50 euro för varje minderårigt barn som den skattskyldige har vårdnaden om, men högst 200 euro. Ensamförsörjare får avdraget till dubbelt belopp. Avdraget minskar när förvärvs- och

kapitalinkomsterna tillsammans är högre än 36 000 euro. Barnavdraget kompenserar delvis låg- och medelinkomsttagarna för det sänkta barnbidraget och barnfamiljerna för den försämrade köpkraften, framhåller utskottet.

Barnbidraget sänks av statsfinansiella skäl. Det försämrar inte ekonomin för barnfamiljer med de allra lägsta inkomsterna, eftersom sänkningen kompenseras av utkomststødet.

I samband med lagstiftning av det här slaget krävs det att inte bara indikatorer på allmän nivå lyfts fram, utan att man också gör en åskådlig bedömning av vilka de faktiska ekonomiska konsekvenserna blir för olika typer av familjer och hushåll, framhåller grundlagsutskottet i sitt utlåtande. Social- och hälsovårdsutskottet håller med grundlagsutskottet.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslaget utan ändringar.

Helsingfors den 14 november 2014

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Juha Rehula /cent
vordf. Anneli Kiljunen /sd
medl. Outi Alanko-Kahiluoto /gröna
Johanna Jurva /saf
Sanna Lauslahti /saml
Lasse Männistö /saml
Hanna Mäntylä /saf
Mikael Palola /saml

Terhi Peltokorpi /cent
Sari Sarkomaa /saml
Anu Vehviläinen /cent
Ulla-Maj Widenroos /sv
Erkki Virtanen /vänst
ers. Kristiina Salonen /sd
Anu Urpalainen /saml.

Sekreterare var

utskottsråd Eila Mäkipää.

RESERVATION 1

Motivering

Det ekonomiska läget i Finland är mycket oro- väckande. Vi i Sannfinländarna vet och accepterar att ekonomin kräver anpassningsåtgärder. Men regeringen saknar en samlad bild i sin politik och den fattar beslut utan att göra ordentliga konsekvensbedömningar. Regeringen låter vanliga människor betala för sin misslyckade finans- och sysselsättningspolitik. Allt oftare ser vi att förtroendet för samhället och dess grundvalar kommer i gungning. Nedskärningarna i barnbidragen pekar på värderingar hos regeringen som vi omöjligt kan acceptera. Dessa kortsiktiga, omänskliga beslut spolierar grunden för vårt välfärdssamhälle.

Också flera andra av regeringens nedskärningar och skattehöjningar slår hårdast mot barnfamiljer. I sitt program påstår regeringen att den har som mål att skapa en trygg uppväxtmiljö och säkerställa de materiella och immateriella förutsättningarna för att föda och uppfostra barn. Detta är välkomna mål som är värda att stödja. Regeringens metoder väcker ändå en viss förundran. Det sägs i regeringsprogrammet att familjepolitikens tre kärnområden är tjänster, transfereringar och möjligheter att kombinera arbete och familjeliv, men i praktiken stannar regeringen gång på gång för lösningar som urholkar i stället för att stärka kärnområdena.

Barnbidragen infördes i den finländska lagstiftningen 1948 efter nordisk modell. Det har ända från början varit en universell förmån som tillkom för att utjämna kostnaderna för att ta hand om barnen och signalera att samhället ger sitt stöd till att familjerna skaffar barn. Endast en regering har tidigare skurit ner barnbidragen och det skedde under regeringen Lipponen i den ekonomiska krisen på 1990-talet. Beslutet att skära i barnbidragen känns extra oansvarigt när alla vet att fattigdomen ökat i barnfamiljerna i oroväckande grad efter den ekonomiska krisen på 1990-talet. Följderna av att ha varit fattig i barndomen

är många, och fattigdomen går dessutom i arv till nästa generation.

Regeringen har utfäst sig att öka bedömningarna av konsekvenserna för barn inom allt beslutsfattande. Har regeringen verkligen gjort det i nedskärningarna av barnbidraget? Vi sannfinländare misstänker nämligen att regeringen inte har analyserat och funderat tillräckligt mycket över konsekvenserna för familjernas vardag och möjligheter att klara sig. Beslutet att skära i barnbidragen visar tydligt vilka värderingar regeringen har. Nedskärningarna ökar det mänskliga lidandet, i synnerhet i familjer där ekonomin redan nu är ansträngd på grund av arbetslöshet, sjukdom eller andra problem. Barnen är de som drabbas värst.

År 2011 kopplades barnbidraget och stödet för hemvård till folkpensionsindex, men inga nivåförhöjningar gjordes. Obalansen mellan nivån på stödet till barnfamiljer och de stigande levnadskostnaderna har således inte försvunnit. Ändå beslutade den nuvarande regeringen som sin första åtgärd att frysa indexhöjningarna för barnfamiljerna, som redan då hade hamnat i en svacka. Nästa steg var att sänka folkpensionsindex från 1,1 till 0,4 procent. Nu går regeringen kallblodigt åt barnbidragsbeloppen.

Och för att kompensera neddragningarna vill man införa ett nytt tidsbegränsat skattesystem för 2015—2017. Vi anser att beslutet har ohållbara kostnadseffekter, och vi undrar dessutom hur det kommer sig att läget om två år ska vara så mycket bättre att kompensationen kan slopas då. För levnadskostnaderna kommer knappast att minska de två kommande åren. Dessutom undrar vi hur regeringen tänker egentligen: hur ska den här skattekompensationen vara till nytta för familjerna i vardagen, när de måste handla mat och köpa kläder till barnen?

Vi anser också att regeringen fortfarande inte tar barnfattigdomen och dess många yttringar på allvar. De konkreta yttringarna av fattigdom kan följa barnen under hela deras livsförlopp och i

värsta fall prägla hela deras framtid. Fattigdom påverkar både det fysiska och det psykiska välbefinnandet. Problemen med fattigdomen i barnfamiljerna sätts inte alltför ofta i fokus i beslutsfattandet. Den socioekonomiska segregationen ses redan i mycket tidig barndom. Det är fullkomligt orimligt att barn måste bygga upp sin självbild och sin identitet utifrån sådana premiser. Det bevisas dock av en rad studier kring fattigdom i barnfamiljer och barns känsla av utanförskap. Vi vet också att föräldrar med återkommande och långvariga ekonomiska problem ofta är mycket utmattade och behöver starkt stöd i sitt föräldraskap. I själva verket handlar fattigdomen i barnfamiljerna inte bara om materiella brister utan om ett betydligt mer mångbottnat fenomen. Tyvärr drabbas ofta flera generationer av fattigdom. I dag har vi allt sämre möjligheter att ta hand om problemen i familjerna. Allt fler familjer är hänvisade till sig själva vid arbetslöshet, sjukdom eller andra allvarliga kriser. Nu om någonsin vore det angeläget att avsätta resurser för stödja barnfamiljerna och förebygga problem bland dem för att vi inte ska upprepa felen från krisåren på 1990-talet. Också dagens barn får lida för felen från den tiden eftersom fattigdom och marginalisering går i arv. Det handlar inte bara om transfereringar utan också om att servicen måste stärkas i stället för att fortlöpan-

de försämrast. Hur som helst kommer nedskärningarna i barnbidragen i kombination med en minimal indexhöjning och stor ökning av alla levnadskostnader att ha betydligt större konsekvenser för barnfamiljernas vardag än det som kan betecknas som obetydliga följder. I svåra tider måste svåra beslut tas. Ändå måste man komma ihåg ordet mänsklighet och se till att alla kan behålla sitt människovärde. Det är inte rätt politik att låta fattigdom och ojämlikhet breda ut sig och hänvisa människor till stödformer som är avsedda som en sista utväg.

Sannfinländarna är också ytterst oroliga över situationen för familjer med ensamföräldrar. Det är allmänt känt att risken för och konsekvenserna av fattigdom är mångfalt större för ensamförälderfamiljer. Och regeringen har gått in för att öka risken ytterligare. Beslutet att dra ner på barnbidragen slår mot alla barnfamiljer, också mot ensamföräldrarna. Regeringen anser att den har tagit tillräckligt stor hänsyn till ensamföräldrarna vid skattekompensationerna, men vi är av annan åsikt.

Förslag

Vi föreslår

att lagförslaget förkastas.

Helsingfors den 14 november 2014

Hanna Mäntylä /saf
Johanna Jurva /saf

RESERVATION 2

Motivering

Med propositionen skär regeringen ner barnbidragen med 110 miljoner euro. Det betyder att de enskilda bidragen minskar med 8,1 procent i snitt.

I regeringen Katainen godkände Samlingspartiet, Sdp, De Gröna, SFP och Kristdemokraterna neddragningarna vid ramförhandlingarna i mars i år. Med det beslutet och indexsänkningarna i de sociala förmånerna gjorde regeringen avsteg från sitt program, där det står att regeringen inte kommer att skära i de lägsta sociala förmånerna. Vänsterförbundet kunde inte godta nedskärningarna och vi tvingades lämna regeringen.

Barnbidraget är en viktig universell social förmån i Finland. Det kom ursprungligen till på initiativ av Vänsterförbundets föregångare DFFF och under årens lopp har det utkämpats många kamper mot nedskärningsförsök. Nu står regeringen Stubb i beråd att öppna slussarna för neddragningar i en universell trygghetsförmån. I ändan av tunneln skymtar en dyster framtid för mindre bemedlade finländare, och inte minst för barnfamiljerna. Allra hårdast slår nedskärningarna mot de barnfamiljer där inkomster nätt och jämt kommer över gränsen för rätten att få utkomststöd och som inte behöver betala någon statsskatt. De största negativa effekterna har förslaget för ensamförälder- och flerbarnsfamiljer, också enligt motiven till propositionen.

Regeringen vill kompensera låg- och medelinkomsttagare för nedskärningen med ett skatteavdrag. Det är bra att man försöker kompensera, men modellen är komplicerad och förvirrande. Och det finns inga garantier för att den är rättvis. Dessutom bränner man flera miljoner på att verkställa avdraget.

Regeringen ger människor med de lägsta inkomsterna utfästelser om att en höjning av ut-

komststödet kompenserar för nedskärningen i barnbidraget. Utkomststödet är emellertid ingen förmån utan det ingår i socialvården. Det är ett bidrag i sista hand när övriga inkomster inte räcker till för det som är livsnödvändigt. Samtidigt är utkomststödet kanske den värsta inkomst- och bidragsfällan i vårt sociala trygghetssystem. För att få stödet måste man varje månad lägga fram ett ingående klarläggande av alla inkomster och utgifter, sina egna och hela familjens. Därför måste grundtrygghetsförmånerna vara tillräckligt stora för att människor inte ska behöva förnedra sig och ansöka om utkomststöd som sista utväg.

Men nu föreslår regeringen raka motsatsen. Grundtrygghetsförmånerna sänks medan allt fler måste ta till utkomststöd och blir beroende av stödet. Med den här "kompensationen" ser man till att barnfamiljerna med de lägsta inkomsterna sitter ännu mer fast i bidragsfällan. Nedskärningen är föga motiverande. I stället passiverar den och gör människor deprimerade.

Detta strider mot de viktigaste principerna i vår finländska socialpolitik. När Vänsterförbundet fortfarande var kvar i regeringen Katainen höjdes grundtrygghetsförmånerna med 120 euro och slopades behovsprövningen av makens inkomster vid arbetsmarknadsstöd för att minska fattigdomen och beroendet av utkomststöd. Nu tänker regeringen Stubb öppna slussarna för nedskärningar i grundtryggheten och tvinga låginkomsttagarna att ansöka om utkomststöd som sista utväg, vilket är förnedrande. Det kan vi i Vänsterförbundet inte acceptera.

Förslag

Jag föreslår

att lagförslaget förkastas.

ShUB 21/2014 rd — RP 165/2014 rd

Reservation 2 /vänt

Helsingfors den 14 november 2014

Erkki Virtanen /vänt

RESERVATION 3***Motivering***

Ett av syftena med politiken är att ingjuta framtidshopp bland människorna. Regeringens val av sparbeting drabbar de mest utsatta i samhället och ingjuter inget framtidshopp. Regeringen tar av barnen och de gamla, det vill säga av de mindre bemedlade grupper, vars intressen inte värnas av starka organisationer. Det är ett typiskt uttryck för de hårda värderingar som råder i regeringen. Barnbidraget är en universell förmån som ska jämna ut familjernas kostnader för barn. Bara en gång tidigare har det skurits i barnbidraget och det var under Paavo Lipponens första regering på 1990-talet.

Regeringen uppger sig arbeta för att minska fattigdom, ojämlikhet och marginalisering. Trots det gick den in för att skära i barnbidraget vid ramförhandlingarna i våras. Under våren och sommaren kom det kritik från oppositionen, många organisationer och enskilda medborgare och regeringspartierna började sväva på målet. Barnbidragen skärs ner med 8,1 procent. Barnbidraget för det första barnet minskar med ungefär 8,5 euro, för det andra barnet med ungefär 9,30 euro, för det tredje barnet med cirka 11,90 euro, för det fjärde med cirka 13,6 euro och för varje följande barn med omkring 15,4 euro. Nedsänkningen slår extra hårt mot ensamföräldrar och flerbarnsfamiljer. En del familjer ser sig nödtvungna att ansöka om utkomststöd, som egentligen ska vara en allra sista utväg.

Regeringen föreslår att nedsänkningen kompenseras med ett barnavdrag i beskattningen, men systemet är både komplicerat och behäftat med många problem. Avdraget behandlar familjerna mycket olika. Till exempel familjer helt utan inkomster eller med mycket små inkomster kan inte göra avdrag. Det nya avdraget ska vara temporärt och gälla 2015—2017. Man måste fråga sig om det är vettigt att införa ett komplicerat skatteavdrag för bara tre år, när det dessutom behandlar familjerna orättvist och Skatteförvaltningen måste få ett extra anslag på 2,5 miljoner euro för att bygga upp datasystemet och verkställa avdraget.

Vi i Centern har föreslagit att punktskatten på tobak höjs och att den obligatoriska kvoteringen av stödet för hemvård slopas, eftersom den är en dyr affär för de offentliga finanserna. Dessa åtgärder ger ett svängrum som kan utnyttjas för att backa nedsänkningen i barnbidraget.

Centern föreslår att nedsänkningarna i barnbidraget återtas och att regeringens proposition med förslag till lag om ändring av 7 § i barnbidragslagen avvisas.

Förslag

Vi föreslår

att lagförslaget förkastas.

Helsingfors den 14 november 2014

Juha Rehula /cent
Terhi Peltokorpi /cent
Anu Vehviläinen /cent

RESERVATION 4

Motivering

Propositionen med ändringar i barnbidragslagen är orättvis och de samlade effekterna uppfyller inte de krav som De Gröna ställde under sin tid i regeringen för att gå med på en nedskärning i barnbidragen. Gröna riksdagsgruppen har krävt att nedskärningen ska vara socialt rättvis, det vill säga att de fattigaste barnfamiljerna ska bli minst lidande.

Först sänker regeringen barnbidraget med åtta euro i månaden och söker sedan en lösning för att sänkningen inte ska slå så hårt mot de minst bemedlade familjerna, och kommer fram till en modell med skatteavdrag för barnfamiljerna. Avdraget har dock visat sig vara ett komplicerat, dyrt och inte tillräckligt rättvist system för att kompensera låginkomsttagare för nedskärningen.

Vi anser att anslaget till skatteavdraget (inklusive 2,5 miljoner euro för att bygga om Skatteförvaltningens datasystem) i stället skulle ha använts till att skära lite mindre i barnbidraget. Nedskärningen borde åtminstone ha backats med det belopp som det kostar att införa avdraget.

Barnbidraget är en universell trygghetsförmån som alla ska få och som alla familjer får beroende på antalet barn och oberoende av sina inkomster. Efter nedskärningen och barnavdraget är barnbidraget inte längre den universella förmån som det har varit. I stället tvingas de fattigaste att ansöka om utkomststöd, som egentligen ska vara en allra sista utväg. Vill man minska fattigdomen, är det här fel väg för det är svårt att kombinera utkomststöd och arbetsinkomster. Nu skärs det i barnbidraget på ett sätt som gör att en del av familjerna med de lägsta inkomsterna går miste om avdraget. Det ökar barnfattigdomen och utgifterna för utkomststöd och försvårar ytterligare situationen för familjerna.

För att kunna utnyttja barnavdraget fullt ut måste man betala 50—400 euro om året i skatt. Dessutom får nettoförvärvs- och nettokapitalinkomsterna sammanlagt inte vara högre än 36 000 euro om året. Den som på grund av andra avdrag inte alls betalar skatt har alltså ingen nytta av avdraget. Till exempel vårdnadshavare som får studiepenning eller folkpension respektive garantipension hela året kan inte utnyttja avdraget. Dessa grupper befinner sig redan nu i en svår situation och riskerar att falla ännu djupare ner i fattigdom och bidragsberoende.

I motiven till lagen säger regeringen att den ekonomiska situationen för barnfamiljerna med de allra lägsta inkomsterna och utkomststöd inte försämrats av att barnbidraget sjunker, eftersom barnbidraget beaktas som inkomst i beloppet för utkomststöd. Ändå finns det många familjer och ensamföräldrar som nästan har rätt eller har rätt att få utkomststöd, men låter bli att ansöka eftersom de upplever att det är förnedrande och komplicerat. Dessa barnfamiljer är nästan lika fattiga som de som har rätt att få barnavdraget, men de har ingen nytta av kompensationen för det sänkta barnbidraget.

Det är dyrt och komplicerat att införa barnavdraget och skattesystemet blir ännu krångligare. En bra sak är ändå att ensamföräldrar får bidraget till dubbelt belopp. Avdraget beviljas via den personliga beskattningen, vilket betyder att båda vårdnadshavarna i familjer med två vårdnadshavare får göra avdrag.

Förslag

Jag föreslår

att lagförslaget förkastas.

Reservation 4 /gröna

ShUB 21/2014 rd — RP 165/2014 rd

Helsingfors den 14 november 2014

Outi Alanko-Kahiluoto /gröna